

Om tillkomsten av en roman...

Frida Arwen Rosesund

ATT DE I TID
MÅ VÄCKAS

Djup sorg i gruvbyn.

Förbjudet använda malmhund-
den — två vägrade följa med
på dödsfärden.

Film St.-T:s nylunda medarbetare.

LURVINA den 22 mars.

De fem gruvsackernas bröda död
vid den hemiska olyckan i Bråfall
över sekelsgamla gruva har skildat
förstämning inför barn i Silfbergs
socken utan i hela Västerbottens län.
Samma är sorgen i de treffiga ar-
betssamman i den ostliga gruvbyn, men
man har stilla och vackert förhållan-
av dem som släpat på sin post i
dessa svåra arbetes hårda kamp. Det
ligger lida för gruvfolket att äta vad
som rör sig härbst.

På gruvbacken vid Bråfalls rännla-
da lara var en förmild skara samlad när
St.-T:s medarbetare på lördagen gjorde ett
besök. Man ville inte tro vad som hänt
de fem kamraterna och ändå hade vä-
nerna varit med om nästans alla
ränningsarbete och med egna ögon sett
de döda och den skadade Åke Eriksson

Till höger en bild från uppfostringsverket vid Bråfalls gamla gruva, där olyckan skedde. Och landsfiskal Thorild — i vitt halshydd —
studerar t. v. med några gruvkarlar den malmhundstyp, som användes vid olyckan.

Den omkomne arbetaren Karl
Emil Öman.

men fick inte något svar. De båda andra,
som fortsatt knäta ett stycke, fannas nu de
föreliggande liggande på en avsats i ber-
get intill en skjutande bergsida, som de
under senaste tiden varit i färd med att
spränga bort. Detta arbete skulle ju
i dagarna avslutas. Av de fem män som
voro fyra arkt maskinerade, medan Åke
Eriksson ännu var vid sina, öfver arkt
skadad. Gruvfogde Felix Karlsson, för-
man vid Håshögbergsgruvan, som ligger
i grannskapet, tillkallades och det var un-
der hans ledning som gruvsläparna efter
många timmars förelidit arbete lyckades
föra upp offren. Ett slag såg det så kri-
tiskt ut, att gruvfogden befärade, att ber-
get skulle rusa över de båda arbetarna
Sven Lundin och John Öhrn, som satto
och hölls Åke Eriksson i vänster på und-
sättning. Plöteligt bröts det till, man
lyckligtvis höll berget för påfrestningarna
efter de skjutningar, som tidigare på dagen
företogs. Den skadade Eriksson, som

hos skall kunna undvika i framtiden.

Kyrkoherde Melker Dahlberg i Silf-
berg fick milt under passionspredikan
i fredags meddelande om den tragiska
händelsen och på lördagsförelidningen
för han ut till de gråtande Bråfalls-
familjerna, av vilka särskilt två äro
i stort behov av hjälp. Åke Erikss-
ons mor, som är sjuka, förtvånade i
sinnen sitt öppeliga stöd. Han hade
dragit försorg om henne de senaste
dren. När han för några minuter sen-
dan kom hem från beordningen hade
han med glatt mod stuggt i med ar-
betet i gruvan och trögst återkom för
att ge sin mor en bekymmersfri ålför-
den.

— Fallet min gjorde allt för mig,
fast egentligen bör jag inte klaga.

Vi ha det lika svårt alltsammans,
säger den gamla och tackar en lär
med förlätsenhet.

Gruvförman Råmbergs familj har tid-
igare haft det svårt genom sjukdom. Men
efteråtmanar den vuxna barn och en min-
derling. För det skräcksamma gruvfolket
vid Bråfall känna det svåra slaget dödligt
rätt. Så det tycks dem som om tillvaros
i den ödeliga lida skogshyttan lämnat på
sistone. Under de tre sista åren har man
med gott resultat tagit reda på gamla
vapenstap och för den begynnande malm-
brytningen i gruvan, som saknar skär
från början av förra sekel, har man hun-
nit lönspumpas gruvan med till 60 met,
men alljämt järken vattent 42 met i det
ärrigt 300 met djupa hållet.

Gräns.

Trä av offren Edvin Karlsson
(t. v.) och Åke Eriksson.

På grund av den historiska kontexten krävdes en hel del research. Här anteckningar från ett samtal med Erik Reyier som kan det mesta om trakten.

flyglane byggda - ha ett torn.
Byggas mellan torn & flygelb.
Vintern & hösten - regn - fick
lunginflammation.

Flyttade över till Norbo - P & A
Axel om 1904 etablerade
sig i Norbo. Några få i
böjan.

Predikanten varit här.

Bygghuset - affär innan - gruppen
från Don-Fias Kåle till
det huset. Dåligt i solerst,
grunligt kallt. Kolportören
ha samling - ytterst, påls &
mossa. Hysesgäster åt sund-
ström, köpte det sedan
1914, restaurera. St Tuna
missionens församling allt var
dåligt, rev ner, utom
gruholen. Stöjklare som
byggde. 1914 invigdes
huset. Bergslagsbanan
satte in en extra per
vagn. fr. Borlänge.

12-16 okt.

Don Fia förvänder synen på alla
utom flickan (som ser sin
son som den han är & mannen
som är far till barnet).

Don-Fia gör det för att hon är
grundsjukt på flickan för att
hon själv aldrig fick barn.

Efter för att hennes barn var
vanskapt & dog i unga år.

Alla såg på hennes barn med
vänjelse, och nu vill hon att
samma sak ska ske med
flickan & hennes barn.

1880 tal ist?

Länge velade jag kring om romanen
skulle utspela sig på 1880-talet eller
1940-talet. Jag ville ha med både
gruvolyckan och den kloka gumman
Don-Fia som levde i trakten på 1880-
talet. Jag gjorde en kompromiss och
lät boken utspela sig på 1940-talet
och med Don-Fias fiktiva dotter Sofia
som en av karaktärerna.

Dessa anteckningar om plotten är
ganska långt ifrån den story som se-
dan växte fram...

Gerd

En vecka tidigare

~~Torvald~~ ~~Sten~~

"Kanske Sven vill beställa något från
Åhlen & Holm?" Jag höll fram katalo-
gen mot honom och han tog den
med skrävliga, svarta händer. Brunn-
märket och att ~~det~~ löpte över 374
händelse och annaman och ~~h~~ när
han såg att jag tittade på den,
drog han ner skjortärmarna så att
de ~~lätt~~ täckte det mesta. Det var
den skjortan jag skulle se framför
mig varje gång innan jag sovade,
skjortan och de svandande ärren.
Jag blev glad över att han accep-
terade att hålla katalogen i sina
händer, de flesta män ville inte
handla saker av en kvinna såsom
som de sa.

"Vad skall jag ha av de här då?" Men
han lät inte ifrågasättande, hans röst
var glad och lyftig.

Han kallades för "smesman", ~~ett~~
~~ett~~ smidde ~~ett~~ ~~ett~~
brudsmän (?).

Det första utkastet till ett av de
första kapitlen om Johanna. Från bör-
jan hette hon Gerd och Georg hette
Sven och var smed.

Flickan

delu.
an

Hon har bestämt sig nu. Det är flykt som gäller och i tanken är hon redan på väg. Ser sig själv springa över mossan, ser frukten i sina egna ögon och dunket av oro i sina öron. Hon har redan bestämt vilken väg hon ska ta, har alltid haft lätt att hitta i skog och mark och i hemlighet har hon märkt ut riktpunkterna. Vagar att gå och vagar att inte gå. Greta smyger försiktigt ur bädden. Lillebror rör sig oroligt i sömnen, som om han känner på sig att hon är på väg. Hon vänder sig om, smeker hans fula panna och kysser honom på kinden. Så liten han ser ut i ^{den breda} ~~den~~ kökssoffan. ~~se liten och~~ Så slår han upp ögonen och ser på henne. "Vart ska du?"

"Jag ska bara på huset. Sov du."

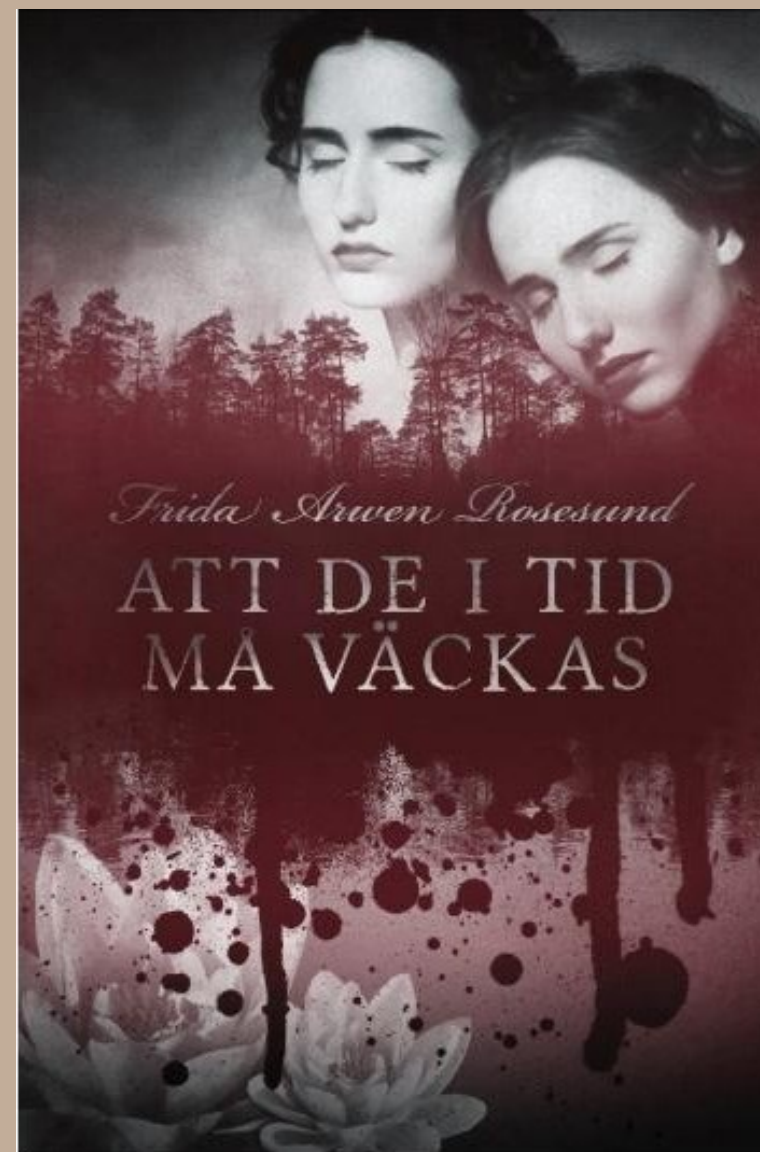
Hon vänder sig om, stänger ut ~~den~~ ^{längden} mot den tomma sidan av bädden där hon legat och snart sover han igen.

Första utkastet om Hilda.

Som en del av researchen besökte jag gruvhålet där olyckan skedde. Så här ser det ut idag, eller snarare hösten 2010...

Några utkast till omslag, det blev Anna Henriksson som gjorde det slutgiltiga omslaget.

Ungefär såhär tänkte jag mig de läskiga
systrarna Lia och Märta...

Inspirerades av bilder som
denna...

Silvbergs kyrka, prästgården i Grängshammar och affären i Norbo är platser som förekommer i boken. "Hedmans affär" kallar jag den affär som i verkligheten fanns i min släkt under en längre period.

Efter att ha skrivit på romanen av och till sedan 2009 blev äntligen utkastet klart våren 2013. Här har jag tryckt upp ett redigeringsexemplar som jag redigerar i. Redigeringen var helt klart jobbigast i hela romanprocessen...

Så kom den då äntligen från
tryckeriet, lycka!

Efter att boken var klar hittade jag och min bror av en händelse en stuga som påminde väldigt mycket om Lias och Märtas stuga och som låg där jag hade föreställt mig. Kanske var det någon som ville säga något...

